Ledarredaktör: Uno Käärik
uno.kaarik@lakartidningen.se

Företagshälsovård på villovägar

Utredaren Anna Hedborg har nyligen lämnat ett betänkande om den framtida företagshälsovårdsutbildningen. Förslagen är starkt kopplade till hennes egna tankar från den tidigare s k Socialförsäkringsutredningen. Där argumenterades för stora förändringar i ansvars- och kostnadsfördelning mellan Försäkringskassan, arbetsgivare, landstingens primärvård och företagshälsovård.

Illustration: Annika Huett

Förändringarna går i korthet ut på att företagsläkarna ska överta huvudansvaret för sjukskrivningsprocessen och första linjens sjukvård för de yrkesverksamma. För detta merarbete är staten – via sjukförsäkringen – beredd att betala 500 kr per anställd och år, förutsatt att de enskilda landstingen och Försäkringskassan är med på noterna.

Denna vidgade roll för företagshälsovården (FHV) är ingalunda given. Vägen dit kräver att många val måste göras, förhandlingar genomföras och mängder av avtal slutas. På samhällsnivån måste samarbetsformer och finansiering klaras ut. Landsting, arbetsgivare och lokala fackliga organisationer måste enas om upphandlingarna. FHV-företagen ska prövas och godkännas av Försäkringskassan.

Därtill har många landsting och regioner redan lämnat den traditionella styrningen av primärvården till förmån för fritt vårdval och vårdpeng. Denna frihet att själv välja vårdgivare rimmar illa med en modell där arbetsgivarna upphandlar första linjens vård för de anställda. För att lösa problematiken tvingas primärvårdsenheter, FHV-företag och arbetsgivare sluta avtal om ansvaret för enskilda patienter. Sammantaget gör detta att företagshälsovårdens nya roll sannolikt inte kommer att bli verklighet på särskilt många orter i landet.

Huvudsyftet med reformerna är att få till stånd en väl fungerande sjukförsäkring och en snabbare återgång av sjukskrivna i arbete. Hedborg menar t ex »att med en mer kvalificerad skadereglering borde man kunna förvänta sig att sjukskrivningarnas längd koncentrerar sig kring normalvärden för olika diagnoser«.

Läkarförbundet anser dock att vi även med dagens ansvarsfördelning bör kunna få till stånd en välfungerande sjukförsäkring. Detta styrks av att ohälsoläget de senaste fyra åren har sjunkit från 52 till 38 dagar. I takt med denna utveckling minskar naturligtvis motiven för att låta sjukförsäkringens krav vara styrande för hur vi väljer att organisera ansvaret för svensk primärvård.

För Läkarförbundet är Hedborgs förslag problematiska av flera skäl. För det första avlägsnar vi oss från en vård på lika villkor för hela befolkningen. Tillgänglighetsproblemen borde i första hand lösas genom förstärkningar av den landstingsfinansierade vården och inte genom att lyfta ut vissa patientgrupper från landstingens primärvård. En fullgången modell à la Hedborg skulle leda till att vi får ett sjukvårdssystem där arbetsgivare och Försäkringskassan ansvarar för de yrkesverksamma, medan landstingen ansvarar för de unga, studerande, arbetslösa och gamla.

För det andra är det inte heller självklart att flytta över huvudansvaret för sjukskrivningsprocessen till företagshälsovården. I praktiken upphandlas FHV av arbetsgivaren, vilket gör att oberoendet kan ifrågasättas. Arbetsgivaren kan t ex ha ekonomiskt intresse av att en person som uppfattas som besvärlig förblir sjukskriven om alternativet är en dyr avveckling eller kostsamma rehabiliteringsinsatser.

Dessa synpunkter betyder inte att Läkarförbundet motsätter sig en vidgad roll för företagshälsovården. Tvärtom menar vi att dagens primärvård kan ha stor nytta av ett tätare samarbete med FHV-företagen. De landstingsfinansierade vårdgivarna kan t ex ha nytta av att köpa delar av den vård som deras listade patienter behöver från företagshälsovården. I längre sjukskrivningsfall finns också ofta anledning att remittera den försäkrade till företagsläkaren för bedömning.

En annan väg att vidga rollen för FHV-företagen är att släppa in dem i dagens primärvård. De företag som kan erbjuda hela primärvårdsuppdraget borde uppmuntras att söka auktorisation (eller vårdavtal) på samma villkor som övriga vårdgivare.

Avgörande för om primärvården och företagshälsovården kommer att kunna utveckla ett bra samarbete i framtiden är att dagens stora brist på allmänläkare och företagsläkare löses. Läget för båda specialiteterna förvärras av den höga medelåldern inom yrkeskårerna.

Det är därför hög tid att statsmakterna gör det mer attraktivt för både FHV-företag, yrkesmedicinska kliniker och primärvårdsenheter att inrätta ST-tjänster. Inom båda specialistutbildningarna finns ett omfattande behov av sidoutbildningar vilkas finansiering måste få en lösning.

»Läkarförbundet anser dock att vi även med dagens ansvarsfördelning bör kunna få till stånd en välfungerande sjukförsäkring.«

KÅRE JANSSON
utredningschef,
Läkarförbundet

Kontaktuppgifter Sveriges läkarförbund:
www.lakarforbundet.se, E-post: info@slf.se
Telefon: 08-790 33 00, Fax: 08-20 57 18
Postadress: Box 5610, 114 86 Stockholm
Besök: Villagatan 5, Stockholm